

MÚA TRONG TRÌNH DIỄN ĐẠI CHÚNG

ĐÀM THỊ THU HUYỀN*

Tóm tắt: *Nghệ thuật múa dân gian, song hành và tổng hoà cùng các làn điệu dân ca, dân nhạc; “chúng bắt tay nhau” cùng sống, tồn tại, phát triển trong các cuộc trình diễn đại chúng. Múa là một trong những thành phần quan trọng hàng đầu làm nên tổng thể ngôn ngữ của các cuộc trình diễn đại chúng. Múa không những nhập cuộc với trình diễn đại chúng ngay từ đầu, mà còn trung thành tuyệt đối với trình diễn đại chúng trong suốt quá trình phát triển của nó, song hành và tương thích cùng hiện thực đời sống.*

Từ khóa: Múa, trình diễn đại chúng, đời sống, hiện thực, biểu diễn

Abstract: *Folk dance moves in parallel and conjunction with other traditional arts such as folk music and folk songs; they exist and develop together in popular performances. Dance is one of the most important elements to create the overall language of the popular performance. It not only begins in popular performances but also stays loyal to these performances throughout their development, adapting to the changing reality of life.*

Keywords: dance, popular performance, life, reality, performing

Từ thuở xa xưa, quanh đồng lửa trại, con người đã tạo sinh sơ khai những cuộc trình diễn tập thể (nhiều người). Trong những cuộc trình diễn cộng đồng có chủ đích ấy, yếu tố *múa may quay nhảy* đã xuất hiện dưới nhiều hình thức: ngẫu hứng một người, giao lưu hai người, một nhóm và đông người giữa bộ tộc. Gọi là *múa may*, bởi chúng chưa thành nghệ thuật múa, mà mới chỉ là những hành động - chuyển động hình thể hiện thân của *ngôn ngữ giao tiếp* giữa những con người trong bộ tộc, trong cộng đồng nhỏ của mình, nhằm bộc lộ một cách ngẫu nhiên, ngẫu hứng, hồn nhiên và nhu cầu giao lưu – nhận thức, tình cảm của mình. Thời tiền sử ấy, con người đã nhất thiết phải sống có cộng đồng, trong cộng đồng; mỗi con người sẽ không thể tồn tại và phát triển, nếu không có cộng đồng; khi trở về với cát bụi vẫn cần có cộng đồng lo toan. Trong các hoạt động sống của mình, con

người tạo nên cộng đồng và xã hội, ở đó, xuất hiện những mối quan hệ của con người thông qua sự trao đổi, sự chia sẻ, giao lưu.... để thỏa mãn nhu cầu về vật chất và tinh thần. Khi từng chúng – dân tộc người trên thế gian lần lượt có *tiếng nói* (ngôn ngữ nói); song, ngôn ngữ (hành động) hình thể vẫn không bị mất đi, mà trái lại, toàn bộ hành động sống của con người trở nên *tinh lọc* hơn, cô đọng - giàu sức miêu tả và biểu cảm hơn; đặc biệt là nhiễm sâu sắc những phẩm chất thẩm mỹ, cùng với tính cách và phong cách dân tộc của người thực hiện hành động. Hành động hình thể bắt nhịp song hành hoặc hoà nhập *kịp thời* với ngôn ngữ nói.

Nghệ thuật múa dân gian, song hành và tổng hoà cùng các làn điệu dân ca, dân nhạc, cùng phát triển trong các cuộc trình diễn đại chúng. Khi văn minh càng cao, văn hoá ở mỗi quốc gia – dân tộc càng phát triển thì trình diễn đại

chúng càng cao, càng sâu sắc về nghệ thuật, thẩm mỹ, triết học. Các loại hình, thể loại nghệ thuật, các yếu tố kỹ thuật tham gia sáng tạo, thể hiện các cuộc trình diễn đại chúng càng trở nên phong phú, đa dạng, hấp dẫn và quan trọng hơn. Đặc biệt, từ khi loài người có chữ viết, và các cuộc trình diễn đại chúng được *sân khấu hoá* (kịch bản hoá và đạo diễn hoá cuộc trình diễn); thì các *sự kiện, các vấn đề đời sống được các hình thức trình diễn đại chúng trình diễn hoá chúng một cách sôi nổi và sâu sắc*. Trong đó, múa là một trong những thành phần quan trọng

Chương trình nghệ thuật “Đất nước trọn niềm vui” tại Hội trường Thống Nhất.

hàng đầu làm nên tổng thể ngôn ngữ của các cuộc trình diễn đại chúng. Múa không những nhập cuộc với trình diễn đại chúng ngay từ đầu, mà còn trung thành tuyệt đối với *trình diễn đại chúng trong suốt quá trình phát triển của nó, song hành và tương thích cùng hiện thực đời sống*.

Như đã nói trên, ở bất cứ cộng đồng xã hội nào cũng tồn tại những hình thức trình diễn đại chúng của mình. Những cộng đồng thị tộc tồn tại xa xưa nhất trong lịch sử đã có những hình thức nghi lễ được diễn xướng. Xã hội hiện đại, các cuộc trình diễn đại chúng ngày càng phát triển, ngày càng phong phú và đa dạng, ngày càng nhân văn hơn. Có những sự kiện, vấn đề

được lễ hội hoá diễn ra theo chu kỳ thời gian, là dịp tập trung, gặp gỡ, giao hòa giữa con người với con người, mối dây liên hệ về mặt tinh thần luôn luôn được nối bền chắc và thể hiện được giá trị truyền thống và văn hóa của mỗi quốc gia và dân tộc. Điều đó thể hiện rõ nét qua các điệu múa của mỗi dân tộc, trong các cuộc trình diễn đại chúng khác nhau. Múa còn góp phần tạo nên đặc trưng, sắc thái của từng sự kiện được lễ hội hoá qua các động tác, tuyến, đội hình, hình trạng và ảnh tượng tạo hình (cùng toàn thể chất liệu múa hiện hữu trong cuộc trình diễn cụ thể). Múa có tính biểu hiện, biểu trưng, biểu cảm về nội dung, tinh thần và tư tưởng của các vấn đề, sự kiện được lễ hội hoá ở mỗi quốc gia và dân tộc.

Trình diễn đại chúng thường gắn liền với các sự kiện có quy mô lớn, mang tính nghi lễ, lễ hội hoặc chính trị - xã hội, như: lễ hội quốc gia, khai mạc thể thao, kỉ niệm lịch sử, các phong trào cộng đồng... Đặc trưng của trình diễn đại chúng là thường được tổ chức theo quy mô lớn, huy động nhiều cá nhân tham gia. Nội dung của các cuộc trình diễn đại chúng hướng đến thông điệp chung, thường mang tính biểu tượng hoặc tuyên truyền. Trong một cuộc trình diễn đại chúng không bao giờ là sử dụng một loại hình nghệ thuật độc lập mà luôn sử dụng tổng hợp các loại hình nghệ thuật như âm nhạc, kịch, múa, hình ảnh, ánh sáng... Trong bức tranh ấy, múa giữ vai trò trung tâm bởi tính biểu cảm cơ thể của múa phù hợp với các không gian rộng. Đặc điểm thuận lợi của múa là xây dựng các hình trạng cảnh tượng tập thể và bố cục chuyển động đáp ứng được yêu cầu biểu đạt nội dung của các cuộc trình diễn đại chúng. Hơn thế nữa, múa còn dễ kết nối với khán giả bằng diễn viên thông qua cảm xúc và động năng.

Múa trong trình diễn đại chúng thường là múa tập thể trong biểu đạt cộng đồng. Những hình khối chuyển động đồng bộ, vòng tròn, lan tỏa, xếp lớp... không chỉ tạo hiệu quả thị giác mạnh mẽ, mà còn phản ánh ý chí tập thể, tinh thần đoàn kết, và sự vận hành cộng đồng. Mỗi vũ công trở thành một phần tử của *cơ thể tập thể*, nơi cá nhân hóa trong tổng thể và cơ thể trở thành ngôn ngữ biểu tượng. Trong các chương trình sự kiện lớn tại nước ta gần đây như chương trình *Đất nước trọn niềm vui* kỷ niệm 50 năm giải phóng miền Nam thống nhất đất nước, *Người là Hồ Chí Minh* mừng 135 năm ngày sinh nhật Hồ chủ tịch, hay các chương trình mang tầm cỡ quốc tế như khai mạc SEA Games..., múa không chỉ là trang trí sân khấu mà chính là phương tiện chính để dẫn dắt câu chuyện, truyền tải thông điệp văn hóa, chính trị hoặc bản sắc địa phương, dân tộc.

Trong các nền văn hóa truyền thống, múa luôn là phương tiện nghi lễ quan trọng. Từ múa quanh lửa trại của người Tây Nguyên, múa xòe vòng của người Thái, đến múa bóng của Nam Bộ..., múa luôn gắn liền với tín ngưỡng, nghi thức cộng đồng, và quá trình tổ chức xã hội. Múa luôn có vai trò nền tảng trong các lễ

hội từ truyền thống cho tới các cuộc trình diễn đại chúng hiện đại. Ngày nay, trong trình diễn đương đại, múa trở thành công cụ nghệ thuật kết hợp giữa truyền thống và công nghệ hiện đại. Sự phát triển của các bộ môn múa và đa phương tiện đã mở rộng phạm vi ảnh hưởng của múa, đưa nó từ sân khấu chuyên nghiệp ra không gian công cộng, từ nghệ sĩ chuyên nghiệp đến sự tham gia đông đảo của cộng đồng dân cư.

Trong trình diễn đại chúng, múa không chỉ là sự *thể hiện* mà còn là việc *kiến tạo*; kiến tạo ký ức tập thể, kiến tạo bản sắc, kiến tạo sự lan tỏa của tinh thần chủ đề. Từ những chuyển động cá thể đến những cấu trúc tập thể, múa trở thành phương tiện để biểu tượng hóa các nội dung chuyên đề sự trình diễn đại chúng.

Từ các lễ hội cổ truyền, các nghi lễ cộng đồng cho tới các sự kiện văn hóa nghệ thuật hiện đại, múa luôn hiện diện như một yếu tố cần thiết. Với đặc tính kết hợp giữa ngôn ngữ cơ thể, nhịp điệu, âm nhạc và không gian, múa đã trở thành một phương tiện không thể thiếu trong trình diễn đại chúng – nơi cá nhân *hóa* vào tập thể, và nghệ thuật *hóa* (hoà quyện) vào đời sống xã hội.

* Thạc sĩ Nghệ thuật sân khấu

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Ngọc Canh (2002), *Đại cương nghệ thuật múa*, NXB. Văn hóa thông tin, Hà Nội.
2. Trịnh Xuân Định (2007), *Nghệ múa cảm nhận và suy ngẫm*, Hội nghệ sĩ Múa Việt Nam, Hà Nội.
3. Ứng Duy Thịnh (2010), *Con đường của Múa dân gian đến sáng tạo múa chuyên nghiệp*, NXB. Quân đội nhân dân, Hà Nội.

*Ngày tòa soạn nhận được bài: 10/8/2025; Ngày nhận xét, phản biện: 4/9/2025
Ngày chấp nhận đăng: 10/9/2025; Ngày đăng: 25/9/2025*